

"SPRAAKMAKENDE PROJECTEN ZIJN SLECHTS PROTOTYPEN DIE MOETEN LEIDEN TOT MASSAPRODUKTIE"

Het ministerie van VROM heeft door middel van het Nationaal Milieubeleidsplan het beleid ten aanzien van duurzaam bouwen geïnitieerd. Opvallend is dat de rijksoverheid de verantwoordelijkheid voor een gedeelte bij de markt heeft gelegd. De heer G. Westerdijk is directeur Bouwlocaties, Stadsvernieuwing en Milieu van het Directoraat Generaal Volkshuisvesting van het ministerie. AGORA stelde hem een aantal vragen met betrekking tot de inhoud van het beleid, de argumentatie hierachter en het prijskaartje dat aan het milieuvriendelijk bouwen hangt.

Kunt u zeggen hoe het beleid met betrekking tot het duurzaam bouwen op hoofdlijnen eruit ziet?

Het duurzaam-bouwenbeleid wordt ge-

voerd vanaf 1989-90, toen het Nationaal Milieubeleids Plan en kort daarna het NMP+ werden afgekondigd. Hierin staan de hoofdlijnen van het beleid beschreven. We zijn er nog lang niet, maar in die drie jaar is een stevige stap gezet. Je mag gerust zeggen dat de bouwwereld een 'ruk naar groen' heeft gemaakt.

Om een voorbeeld te noemen, er worden nog maar weinig programma's van eisen geschreven zonder milieuparagraaf. Verder zie je nu in de bouw dat onderaannemers hun bouwafval gescheiden moeten inleveren bij de hoofdaannemer. Positieve ontwikkelingen, die mede hebben plaatsgevonden door bewustwording in de bouwwereld. Dat moet je ze nageven, anders doe je ze te kort. Je ziet dat milieu steeds meer wordt meegewogen bij het maken van keuzes en plannen. Woningcorporaties hebben ook vaak hun

eigen milieuplan en proberen tegemoet te komen aan de wensen van de individuele consument.

De rijksoverheid heeft bij dit alles vooral een stimulerende rol, zij bouwt immers weinig zelf. Ze creëert een draagvlak, maar uiteindelijk moeten anderen het in praktijk brengen. Het is duidelijk dat maatregelen nodig en ook rechtvaardig zijn. Waar dat mogelijk is, stelt het ministerie regels vast. Deze regels kunnen vergezeld gaan van prestatie-eisen en referentienormen. Een voorbeeld is de energieprestatienorm. Deze norm is nu zo ver gevorderd dat we denk ik kunnen zeggen dat die in het volgende NMP een datum krijgt, waarbij 1995 nog steeds het streven is. Het staat de betrokkenen vrij om zelf de werkwijze te bepalen. Men zal zoeken naar de financieel meest aantrekkelijke oplossing.

Vaak wordt gezegd dat duurzaam bouwen duurder is. Op welke wijze tracht het ministerie de prijsverschillen weg te werken? In een hoog-rendementsketel wil men nog wel investeren, omdat de financiële kosten worden terugverdiend met financiële baten voor het huishouden, maar als het om minder zichtbare oplossingen gaat, zoals duurzaam materiaalgebruik, waarvan de baten en niet op korte termijn in de portemonnee van het investerende huishouden tot uitdrukking komen en verdeeld worden over de hele gemeenschap, dan geeft men het geld liever uit aan een grotere auto... Wat vindt u van deze stelling?

De meeste mensen geven die extra f30.000 voor een duurzaam gebouwde woning, zoals in projecten als Ecolonia, waarschijnlijk inderdaad liever uit aan een duurdere auto. Maar is dat nou zo erg? Je moet het volgens mij vergelijken met de rol van prototypen in de auto-industrie; uiteindelijk leiden die toch ook tot steeds aerodynamischer modellen die wél via massaproductie op de markt

"Bij duurzaam bouwen ligt de uitdaging erin om de verbeteringen te implementeren in de hoofdstroom van de bouw; Ecolonia in Alphen aan de Rijn is een prototype."

Foto: David Tesselaar

De heer Westerdijk

komen, en die nauwelijks duurder zijn. Ecolonia is zo'n prototype. En zo ligt bij duurzaam bouwen de uitdaging erin om de verbeteringen te implementeren in de hoofdstroom van de bouw. Door de experimenten die in de duurzaam-bouwenprojecten worden uitgevoerd worden fabrikanten op ideeën gebracht, bijvoorbeeld hoe ze zich op de markt kunnen onderscheiden door goede deuren te maken zonder dat er tropisch hardhout en massa's chemische preparaten aan te pas komen. Plotseling blijkt verduurzamen ook met op speciale wijze gedroogd vurehout te kunnen. Deze projecten bieden handvaten om dergelijke alternatieven daarna seriematig in productie te nemen. Voor hoog-rendementsketels en verf op waterbasis zijn vergelijkbare verhalen te vertellen.

Je ziet de mentaliteit veranderen: in de wegenbouw is asfalt weggevoerd en hergebruikt nu normaal; dat had je een paar jaar geleden eens moeten zien, toen voelden ze zich met die werkwijze opgezadeld door Verkeer en Waterstaat! En zo boeken we vooruitgang, stapje voor stapje. Duurzaam bouwen begint bij de locatiekeuze. Een mooi voorbeeld daarvan is het nieuwe gebouw waarin het ministerie van VROM is gehuisvest en dat naast Den Haag Centraal Station ligt: het aantal autokilometers van VROM-ambtenaren is met ongeveer zeventig procent afgenomen. En locatiekeuze, ligging en zonnerichting zijn primair keuzes voor de gemeente of voor de regio's.

Het ministerie van VROM laat het Centrum voor Milieukunde in Leiden een zogeheten levenscyclus-analyse uitvoeren om van materialen de milieubelasting van winning tot afvalstadium te kunnen vaststellen. Bij deze methode zijn vele complexe en moeilijk meetbare variabelen

betrokken. Het is de vraag in hoeverre dit tot een bevredigend resultaat zal leiden. In hoeverre acht u het zinvol om geld aan dergelijke gedetailleerde exercities uit te geven?

Het proces duurt wat langer dan we dachten. Delen ervan zijn wel bruikbaar, bijvoorbeeld bij de afweging tussen het laten staan van het casco of volledige sloop.

In Nederland staan zes miljoen woningen. Daaronder bevinden zich veel woningen waar, om een voorbeeld te noemen, de warmte aan alle kanten uitloopt. Daar is veel milieuwinst te halen. Wat voor beleid heeft VROM daarvoor?

Bij veel oude huizen is de warmte-isolatie gebrekkig. Ook daarvoor is een convenant afgesloten met de koepels van woningcorporaties (NWR en NCIV). Afspraken met een evaluatiemoment. Dat is ook wat de minister graag wil. Verder moge het beleid voor stadsvernieuwing toch als voorbeeld dienen. Ook al is de gestelde termijn (tot 2005) niet lang genoeg, hij biedt wel genoeg tijd om keuzes te kunnen maken, ook voor de marktpartijen. Daarom is het juist zo belangrijk om te werken met lange planningsfasen, opdat je de ruimte laat om keuzes te maken. Zo hebben de corporaties hun eigen verantwoordelijkheid: vaak hebben zij mensen vrijgesteld om te werken aan duurzaam-bouwenaspecten.

Maar aan de andere kant is het zo dat het niet zo gemakkelijk is om verbeteringen te bereiken in bestaande woningen. Wanneer is een casco dermate verrot dat je toch tot volledige sloop moet overgaan?

En denk ook aan het in stand houden van de woonomgeving. Je hebt bijvoorbeeld te maken met bewoners, die akkoord moeten gaan met de huurverhogingen die het gevolg kunnen zijn van voorgestelde maatregelen. En zo moeten ook de eigenaren, de beheerders etcetera allemaal meewerken. En het blijkt technisch ook niet zo eenvoudig: spouwmuren die vol worden gegooit met isolatiemateriaal blijken zich soms vol te zuigen met water. Al uit de tijd van de energiecrisis dateert een ander voorbeeld: door het dichtstoppen van kieren ontstonden vochtproblemen op koudebruggen. Nu heeft men geleerd het ventilatievoud omhoog te brengen, en dat het slim is om bij renovatie tegelijk de geiser uit de keuken te halen en een combiketel te plaatsen; daarna kan wel worden geïsoleerd zonder vochtproblemen.

En dat heeft ook allemaal niks met subsidies te maken! Je ziet dat de consument om een steeds beter produkt vraagt.

Wat ons opvalt is dat de relevante beleidsnota's van VROM over duurzaam bouwen vrijblijvend zijn geformuleerd in die zin dat het erop lijkt alsof de betrokkenen zelf mogen uitmaken waarvoor ze verantwoordelijk zijn. Er wordt veel heil verwacht van convenanten met het bedrijfsleven. Waarom is dat op deze manier aangepakt en wat doet het ministerie als die convenanten weinig effect blijken te sorteren?

Het ministerie hanteert in dit stadium soms bewust maatregelen als verboden, heffingen en subsidies, en stimuleert daarnaast de medewerking van de betrokkenen: tweesporenbeleid. Waar rede-

In de muziekwijk in Almere werd ook een aantal woningen gebouwd voor huishoudens met een antroposofische levensstijl. De architectuur van de woningen benadert organische vormen. Foto: David Tesselar

lijkerwijs verwacht kan worden dat de beoogde veranderingen niet vanzelf plaats zullen vinden, grijpt de rijksoverheid in. Maar als je produkten wilt gaan verbieden dan kom je op een weg met vele voetangels en klemmen. Daar waar twijfels zijn over de aanwezigheid en kwaliteit van alternatieven, is het toch veel mooier als bijvoorbeeld de brancheorganisaties de tijd krijgen om die alternatieven te onderzoeken en te ontwikkelen? Hiertoe kunnen convenanten worden afgesloten.

Het belangrijkste is dat het doorvoeren van veranderingen in gezamenlijkheid wordt gedaan, ook met de gemeenten. Behalve door streefcijfers en streefdata te formuleren, ligt er voor de rijksoverheid een belangrijke rol op het terrein van voorlichting, communicatie, informatie. Want uiteindelijk moeten anderen het doen, en als ze het doen doen ze het toch gewoon voor zichzelf, en echt niet voor meneer Alders. De convenanten bieden ook de mogelijkheid tot maatwerk.

Nou zijn er mensen die het instrument 'convenant' te vrijblijvend vinden. Ik vind dat je pas andere stappen moet nemen, als de convenanten niet werken. Pas als de prestatie-eisen niet worden gehaald is het moment aangebroken om met elkaar hardere maatregelen af te moeten spre-

Grasdakwoningen in de Roomolenpolder in Haarlem. De grasdaken hebben een isolerende werking. In de zomer trekt het dak meer dan 15 soorten vlinders aan. Foto: David Tesselaar

ken. Maar vooralsnog zie ik vooral resultaten: de verpakkingindustrie die zich heeft beperkt tot het werken met die formaten verpakking die het meest functioneel blijken te zijn. Of neem de verschuiving van raamkozijnen van tropisch hardhout naar andere materialen, zoals pvc, aluminium en naaldhout, die is ook veroorzaakt door een convenant dat we hebben gesloten. Maar je moet de omzetting

van productieprocessen wèl de tijd geven die het nodig heeft. Het overheidsbeleid wordt steeds meer maatwerk. In sommige gevallen omvat het beleid regels, en in andere gevallen subsidies, convenanten of voorlichting.

ERIK SCHOE, Redactie AGORA
ARJEN HOF Beleidsmedewerker duurzaam bouwen, gemeente Haarlem

VERFIJN & BESCHERM JE
WONING
VEILIG EN KLEURRIJK
VERVUILING DE BAAS

AURO
KONSEKWENTE
NATUURVERVEN
DOORDACHT DUURZAAM

INFORMATIE EN ADVIES:
AURO NATUURVERVEN · NAARDEN
TEL. 02159-45717

Waarom staat uw

PERSENEELSADVERTENTIE (M/V)

niet in AGORA?

Daarmee bereikt u immers gericht honderden specialisten op het gebied van ruimtelijke ordening en gebouwde omgeving. AGORA wordt gelezen door ondermeer medewerkers van ontwikkelaars, beheerders, advies- en onderzoeksbureaus, beleggers, bouwbedrijven en gemeenten. Daarnaast zijn we ook goed thuis op universiteiten en hogescholen, waar talloze studenten zich in het vakgebied bekwamen.

Voor nadere inlichtingen kunt u contact opnemen met
Jet Gerla of Ronald Klip, Bureau STRABO,
tel. 020 - 6260817.